

CATEHEZĂ

„Sfânta Împărtășanie – izvorul îndumnezeirii din primele veacuri până astăzi”

Preot Laurențiu Drăghicenoiu

Repere scrise, suport pentru discuții

Este foarte important să cunoaștem temeiurile credinței noastre spre a ne întări mai cu seamă în verticalitatea ei și pentru a nu ne lăsa influențați de înșelarea ereziei, care mai mult sau mai puțin voalat este prezentă astăzi în lucrurile pe care le vedem sau le auzim.

În cele ce urmează, vom prezenta câteva repere pornind de la Sfânta Scriptură, mergând apoi la Părinții Apostolici, Apologeții creștini, Sfinții Părinți de-a lungul vremii și până la teologi de marcă din ziua de azi. Prin punctarea câtorva mărturii esențiale, putem înțelege unitatea credinței Bisericii de-a lungul timpului, mai ales în ceea ce privește Taina Tainelor, care este Sfânta Împărtășanie cu Trupul și Sângele Domnului. Prin acestea căpătăm întărire și îndemnul de a căuta mai mult pentru a ne zidi credința noastră, precum și pentru a fi statornici pe calea noastră spre îndumnezeirea în harul Duhului Sfânt, astfel încât aceasta să fie dreaptă și fără abateri vătămătoare.

În contextul în care astăzi sunt problematizate modalitățile de împărtășire cu Sfintele Taine, este bine să știm care este fondul de bază al Liturghiei în Sfânta Scriptură și în Tradiția Sfinților Părinți de-a lungul veacurilor.

Sfânta Euharistie în Sfânta Scriptură

Momentul instituirii Sfintei Euharistii în Sfânta Scriptură:

Matei 26, 26-28:

26. Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și, dând ucenicilor, a zis: Luați, mâncați, acesta este trupul Meu.
27. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți,
28. Că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor.

Marcu 14, 22-24:

22. Și, mâncând ei, a luat Iisus pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat lor și a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu.
23. Și luând paharul, mulțumind, le-a dat și au băut din el toți.
24. Și a zis lor: Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă.

Luca 22, 19-20:

17. Și luând paharul, mulțumind, a zis: Luați acesta și împărțiți-l între voi;
18. Că zic vouă: Nu voi mai bea de acum din rodul viței, până ce nu va veni împărăția lui Dumnezeu.
19. Și luând pâinea, mulțumind, a frânt și le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea.
20. Asemenea și paharul, după ce au cinat, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă, întru Sângele Meu, care se varsă pentru voi.

I Corinteni 11, 23-26:

23. Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat și vouă: Că Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine,
24. Și, mulțumind, a frânt și a zis: Luați, mâncați; acesta este trupul Meu care se frânge pentru voi. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea.
25. Asemenea și paharul după Cină, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea.
26. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni.

Despre pregătirea pentru Sfânta Împărtășanie – versetele următoare:

27. Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului.
28. Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar.
29. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului.
30. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit.
31. Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați.
32. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea.
33. De aceea, frații mei, când vă adunați ca să mâncați, așteptați-vă unii pe alții.

34. Iar dacă îi este cuiva foame, să mănânce acasă, ca să nu vă adunați spre osândă. Celelalte însă le voi rândui când voi veni.

Mărturii din Părinții Apostolici și Apologetii creștini:

Didahia (sec. I-II)

„În cadrul Didahiei, text scris cel mai probabil în Siria de un ucenic al Apostolilor în primul secol creștin, regăsim trei rugăciuni de o frumusețe deosebită, care conțin o întreagă teologie euharistică.

Prima și a doua reprezintă rugăciunile de prefacere a Darurilor. Textul celei dintâi este următorul:

„Mulțumim Ție, Tată al nostru, pentru sfânta vie a lui David, slujitorul Tău, pe care ne-ai făcut-o cunoscută prin Iisus, Slujitorul Tău. Ție slavă în veci!” („Didahia celor Doisprezece Apostoli”, IX, 2, în: „Canonul Ortodoxiei”, trad. diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2008, p. 568).

Iată și textul celei de-a doua: „Mulțumim Ție, Tatăl nostru, pentru viața și cunoașterea pe care ni le-ai făcut cunoscute prin Iisus, Slujitorul Tău. Ție slavă în veci! Așa cum această frângere era risipită pe munți și, adunată, s-a făcut una, așa să se adune și Biserica Ta de la marginile pământului în Împărăția Ta” (ibid., p. 569).

Aceste aspecte sunt subliniate și de rugăciunea de mulțumire după primirea Sfintelor Taine: „Îți mulțumim, Tată sfânt, pentru sfânt Numele Tău, pe care l-ai făcut să se sălășluiască în inimile noastre, și pentru cunoașterea, credința și nemurirea pe care ni le-ai făcut cunoscute prin Iisus, Slujitorul Tău. Ție slavă în veci! Tu, Stăpâne Atoatețitor, ai creat toate pentru Numele Tău, și ai dat oamenilor hrană și băutură spre desfătare, ca să-Ți mulțumească, iar nouă ne-ai dăruit o hrană și o băutură duhovnicească și viață veșnică prin Iisus Slujitorul Tău” (ibid., p. 569).

Finalul rugăciunii de mulțumire din Didahie: „Adu-Ți aminte, Doamne, de Biserica Ta, ca să o izbăvești de orice rău și să o desăvârșești în iubirea Ta. Din cele patru vânturi adun-o pe ea, cea sfințită, în Împărăția Ta, pe care i-ai gătit-o. Că a Ta este puterea și slava în veci! Să vină harul și să treacă lumea aceasta! Osana Dumnezeului lui David! De este cineva sfânt, să vină! De nu este, să facă pocăință!” (ibid., p. 569).

Mărturia Sfântului Iustin Martirul și Filozoful (100-160)

„Sfântul Iustin Martirul și Filozoful ne oferă o veritabilă descriere a Liturghiei din perioada primară. Însă ceea ce ne interesează primordial pentru materialul actual este mai puțin descrierea ritualului, de altfel foarte simplu, și mai mult ce are autorul de spus despre Euharistie ca atare. Iată fragmentul în cauză:

„Hrana aceasta este numită de noi Euharistie și nimeni altuia nu-i este îngăduit să se împărtășească din ea, decât celui care crede că sunt adevărate cele învățate de noi, care s-a spălat cu baia pentru iertarea păcatelor și nașterea din nou și trăiește așa cum a predat Hristos. Fiindcă pe acestea nu le luăm ca pe o pâine comună și o băutură comună. Ci în modul în care Iisus Hristos Mântuitorul nostru a avut trup și sânge pentru mântuirea noastră făcându-Se trup prin Cuvântul lui Dumnezeu, tot așa am fost învățați că și hrana euharistizată prin cuvântul rugăciunii de la El Însuși, hrană de care sunt hrănite prin transformare sângele și trupul nostru, e Carne și Sânge ale lui Iisus Care S-a făcut trup” („Apologia I”, LXVI, în op. cit., p. 367).

Așadar, Sfântul Iustin Martirul și Filozoful ne arată aici care sunt condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca un om să se poată împărtăși cu Sfintele Taine. Acestea sunt în număr de trei: credința adevărată, primirea Tainei Botezului, viață trăită întru Hristos. O formulă simplă, directă, pătrunzătoare.

Fără Taina Botezului nu suntem curățiți de păcatul strămoșesc și nu suntem renăscuți la viața veșnică întru Sfânta Treime. Fără credința cea adevărată, ne rătăcim în bezna ereziilor și a învățăturilor greșite. În sfârșit, fără o viață dusă după modelul arătat de Mântuitorul, nu ne putem numi adevărați creștini, ci oameni ipocriți, care folosesc o evlavie falsă drept paravan pentru fapte păcătoase.

În al doilea rând, Sfântul Iustin arată, pe baza mărturiilor din Sfânta Evanghelie (oferite în continuarea fragmentului citat mai sus), că Sfânta Euharistie nu reprezintă „o pâine și o băutură comună”, ci Însuși Trupul lui Hristos Cel Înviat. Mai mult decât atât, el evidențiază faptul că propriul nostru trup și sânge sunt transformate, într-un mod tainic și imposibil de pătruns, întru Hristos. Devenim un trup și un sânge cu El și sfințim astfel într-un mod profund nu doar trupul nostru, ci și sufletul. Însă, în finalul mărturiei sale, Sfântul Iustin ne atrage atenția că diavolul încearcă să mimeze Taina Euharistiei pentru a ne induce în eroare: „Lucru pe care imitându-l răii demoni au predat să se facă și în misterele lui Mithra; pentru că și în celebrările lor se pun înaintea celui inițiat pâine și un pahar cu apă însoțite cu unele formule, lucru pe care fie îl știți, fie îl puteți afla” (ibid., p. 368). Oare în zilele noastre nu sunt o sumedenie de secte și grupări eretice care afirmă că au Taina Euharistiei, dar, de fapt, sunt apropiați mai degrabă de reprezentarea misterelor lui Mithra decât de cea adevărată a lui Dumnezeu? Se cuvine să fim atenți la aceste lucruri. Să nu ne lăsăm amăgiți cu ușurință de diverse persoane care se grăbesc să afirme că Taina Euharistiei poate fi regăsită și în alte părți. Pentru noi, cei care am fost botezați și crescuți în Ortodoxie, există o singură Euharistie din care avem dreptul să ne împărtășim. În caz contrar, ne trădăm adevărata credință și ne mințim pe noi înșine.” (pr. Adrian Agachi, *Ziarul Lumina*, 13.02.2014)

Clement Alexandrinul (150-215)

„În chip analog vinul se amestecă cu apa, iar Duhul cu omul; unul, amestecul de vin cu apă, hrănește spre credință; celălalt, Duhul, conduce spre nemurire; și iarăși, amestecul celor două, a băuturii și a Cuvântului, se cheamă euharistie, har lăudat și frumos; iar cei care se împărtășesc cu credință își sfințesc și trupul și sufletul, pentru că voința Tatălui amestecă în chip tainic, cu Duhul și cu Cuvântul, acest amestec dumnezeiesc, care este omul.” (Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, Cartea II, Cap. II, 20.1., în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 4, p. 241)

Origen (184-253)

„(...) Așa cum pâinea corporală, când este introdusă în corpul celui nutrit, se preface în substanța acestuia, tot așa și pâinea cea vie, care coboară din cer, primită de minte și suflet, împărtășește putere celui care caută hrana în ea, fiind pâinea spre ființă pentru care ne rugăm.” (Origen, Despre rugăciune, XXVII, 9, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 7, p. 261)

Sfântul Atanasie cel Mare (295-373)

„Căci toți, împărtășindu-ne de El, ne facem un trup, având pe Domnul cel unul în noi.” (Sf. Atanasie cel Mare, Trei cuvinte împotriva arienilor, Cuvântul al Treilea împotriva arienilor, XXII, în PSB, vol. 15, p. 348)

Sfântul Grigorie de Nyssa (335-397)

„ (...) acest trup, făcut nemuritor prin puterea lui Dumnezeu, o dată introdus în noi, schimbă și transformă întreg trupul nostru după măsura Aceluia. După cum, dacă organismul nostru înghite un medicament dăunător sănătății, întreg trupul se slăbănogeste, tot așa, prin cuminecare, acel Trup nemuritor transformă întreaga făptură a noastră în făptură dumnezeiască.” (Sf. Grigorie de Nyssa, Marele cuvânt catehetic sau despre învățămintul religios, cap. 37, în PSB, vol.30, p. 338)

Sfântul Ioan Gură de Aur (349-407)

„Să ne atingem și noi de poalele hainei Lui! Dar, mai bine spus, dacă vrem putem să-L avem pe Hristos în întregime. Și acum trupul Lui stă în fața noastră; nu numai haina Lui, ci și trupul Lui. Nu numai ca să ne atingem de El, ci să-L și mâncăm și să ne și săturăm. Să ne apropiem deci de El, cu credință, fiecare cu boala lui! Dacă ei care s-au atins de poalele hainei Lui au atras o atât de mare putere, cu mult mai mult noi, care-L ținem în întregime!”. (Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, omilia L, II, în PSB, vol. 23, p. 582)

Sfântul Chiril al Alexandriei (378-444)

„Și mănâncă mielul cu mijloacele încinse, cu picioarele încălțate și având toiege în mâini, și, simplu vorbind, aflându-se în înfățișarea celor ce obișnuiesc să plece la drum (Ieșire 12, 1-16). Și aceasta, pe bună dreptate. Căci ne vom împărtăși de Hristos în chip sfânt și curat, de vom fi gata de-a ne muta spiritual și oarecum grăbiți să ieșim din împrăștierea acestei lumi și râvnind să trecem la tot ce e bun. Pentru că nu ne-am obișnuit să zăbovim în cele vremelnice, ci alergăm cu bărbăție la cele neclătinate și statornice. Și despărțindu-ne de necurățiile trupești, ne ridicăm la frumusețea duhovnicească, aducându-ne aminte de Hristos, Care zice: Sculați-vă, să mergem de aci (Ioan 14, 31). Pentru aceasta iau, cei ce mănâncă mielul ca chip (tip) al lui Hristos înfățișarea cuvenită celor ce obișnuiesc să plece la drum.

Pe lângă aceasta, trebuie să se mănânce în grabă. Pentru că a pasca Domnului, adică trecere sau sacrificiu pentru trecere. Căci venind timpul, în care trebuie să trecem de la răutatea lumească la săvârșirea celor plăcute lui Dumnezeu, dacă n-am face aceasta în toată graba, ci am întârzia și ne-am lăsa reținuți de cele vechi, ca unii ce suntem lipiți încă de cele rele, cum ne-am face un lucru din cele mai primejdioase? De aceea zice dumnezeiescul Pavel: Alergați ca să apucați (I Cor. 9, 24). Deci trebuie să mergem spre

împărtășirea de Hristos prin credință, călcând peste toată zăbava, nelăsându-ne împiedicați de nicio șovăială, ci cu toată graba. Căci numai așa vom trece de la păcate la îndreptare, din moarte la viață, și ștergând urâciunea robiei, vom dobândi harul strălucitor al înfierii.” (Sf. Chiril al Alexandriei, Închinare în Duh și Adevăr, Cartea a Șaptesprezecea, în PSB, vol. 38, p. 580)

Sfântul Simeon Noul Teolog (949-1022)

„Dar să nu te tulburi, iubitoare, ascultând adevărul arătat ție de către noi. Căci dacă mărturisești că Trupul Domnului este Pâine a vieții care dă viață și știi că Sângele Său dă viață celor ce se împărtășesc cu el, și se face în cel care-l bea izvor de apă curgătoare spre viață veșnică (In. 4, 14), cum – spune-mi! - împărtășindu-te de acestea nu adaugi nimic mai mult sufletește, ci, chiar dacă vei simți poate puțină bucurie, după scurt timp rămâi iarăși așa cum erai mai înainte, neavând în tine niciun adaos de viață sau izvor țâșnitor, sau văzând vreo lumină oarecare? Căci celor ce n-au ajuns să treacă dincolo de simțire, pâinea aceasta li se arată în chip simțit ca o simplă bucatură, dar în chip spiritual (inteligibil) ea este lumină necuprinsă și neapropiată; tot așa și vinul e și el în chip asemănător lumină, viață, foc și apă vie. Deci, dacă mâncând și bând pâinea dumnezeiască și vinul veseliei, nu vei cunoaște că viețuiești viața cea stricăcioasă, că ai primit înlăuntrul tău pâinea ca o lumină sau ca pe un foc, și că ai băut Sângele Stăpânului ca o apă curgătoare și vorbitoare, dacă n-ai ajuns la vederea și împărtășirea cu nimic din toate acestea, cum socotești că te-ai făcut părtaș al vieții? Cum crezi că te-ai atins de focul cel neaprinș sau presupui că te-ai împărtășit de lumina cea veșnică? Negreșit, nicidecum nu s-a făcut aceasta cu tine, care ești nesimțitor față de unele ca acestea. Lumina te luminează, și tu ești orb; focul te încălzește, și nu te aprinzi; viața te-a adumbrat, dar nu s-a unit cu tine; apa cea vie a trecut prin sufletul tău ca printr-o trestie, fiindcă nu te-ai găsit vrednic de primirea ei. Deci, primind și atingându-te astfel de cele neatinse și părându-ți-se că mănânci, de fapt nu primești, nu mănânci, nici nu ai în tine însuși nimic din acestea. Căci Cuvântul cel neapropiat, Pâinea care se coboară din cer (In. 6, 33), nu se cuprinde în chip simțit, ci mai degrabă El Însuși cuprinde și Se atinge și se unește fără amestecare cu cei vrednici și cu cei bine pregătiți pentru primirea ei.

Dacă vei prăznui așa, și așa te vei împărtăși de dumnezeieștile Taine, toată viața ta va fi o sărbătoare, și nu numai o sărbătoare, ci și un prilej de sărbătoare și un Paște, trecere și ieșire din cele văzute spre cele spirituale (inteligibile), unde încetează orice umbră, orice închipuire și toate simbolurile de acum și unde ne vom desfăta veșnic curați în chip curat de Jertfa cea preacurată în Dumnezeu Tatăl și în Duhul Cel de-o ființă, privind pururea pe Hristos și fiind văzuți de către El, fiind împreună cu Hristos, împărățind împreună cu Hristos, decât care nimic nu e mai mare în împărăția cerurilor. Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea împreună cu Tatăl și Preasfântul și de-viață-făcătorul Său Duh acum și pururea și în vecii nesfârșiți. Amin.

(Sfântul Simeon Noul Teolog, Împărtășirea continuă cu lacrimi și străpungerea inimii, în *Împărtășirea Continuă cu Sfintele Taine*, Ed. Deisis, București, 2006, pp. 424-425)

Sfântul Grigorie Palama (1296-1359)

„O, ce comuniune multiplă și nespusă! Hristos S-a făcut frate cu noi, intrând în comuniune cu noi atât prin trup, cât și prin sânge și prin ele asemănându-Se nouă; ne-a câștigat robi adevărați ai Lui răscumpărându-ne prin acest Sânge; ne-a făcut prieteni ai Lui dăruindu-ne arătarea acestor Taine; ne-a legat și armonizat cu Sine însuși prin împărtășirea acestui sânge făcându-Se un trup cu noi. Dar și Tată al nostru S-a făcut prin dumnezeiescul Lui botez și ne hrănește la sânii Săi ca o mamă iubitoare pruncii sugari; și, lucru încă și mai mare și mai uimitor, nu ne hrănește numai cu Sânge în loc de lapte, dar și cu Trupul Său, și nu numai cu Trupul Său, dar și cu Duhul Lui, păstrând pururea nemicșorată noblețea dată nouă de El, ducând spre o dorință mai mare și împlinind această dorință, lăsându-Se nu numai văzut, ci și atins și făcut desfătarea noastră, și **ținut de fiecare din noi în inimă și în înseși măruntaiele noastre, și spunând: „Veniți, mâncați Trupul Meu și beți Sângele Meu cei ce doriți viață veșnică, ca să nu fiți numai după chipul lui Dumnezeu, ci și dumnezei și împărați veșnici și cerești, îmbrăcați în Mine, împăratul și Dumnezeuul cerului, înfricoșători pentru demoni, dar minunați pentru îngeri, fii iubiți ai Tatălui ceresc, pururea vii, frumoși la fiii oamenilor, locaș plăcut al preaialtei Treimi.”** (Împărtășirea Continuă cu Sfintele Taine, Ed. Deisis, București, 2006, pp. 431-432)

Părintele Dumitru Stăniloae (1903-1993)

Transformarea Liturghiei în simplu spectacol sau audiție a început la catolici, ca să se desăvârșească la protestanți. Liturghia nu e în esență nici acțiune exterioară! nouă, nici predică, nici rugăciunea, ci acțiune care angajează întregul Trup tainic al Domnului, acțiune comună.

Dealtfel, putem și noi spune că jertfa euharistică este o jertfă de laudă a lui Dumnezeu, de împăcare a Lui și de cerere, căci jertfa lui Hristos pentru noi și a noastră împreunare cu a Lui are aceste însușiri.

Dar de efectele acestea se bucură credincioșii și mai deplin, când se împărtășesc de Euharistie. Astfel, între efectele euharistice ca jertfă și între efectele ei ca taină, e numai o deosebire de grad în ce privește pe credincios.

Unirea cu Hristos care moare și învie, producând și întreținând în credincios o moarte tainică a omului vechiu și o înviere cu Hristos, îl face să se împărtășească anticipativ și ascuns de tot ce este în Hristos în urma jertfii Sale de pe Golgota. În ascunsul lui e sălășluită viața nestrăicătoare a lui Hristos care îl curăță de păcatele ușoare ce au rămas poate după mărturisire, îi dă putere să persiste într-o viață duhovnicească mai înaltă și este ca un antidot al învierii și al vieții veșnice. Toată forța de mortificare după omul vechi, omul păcatului, toată lupta cu patimile și experiența fericită a înnoirii, îi vine creștinului din Sfânta Împărtășanie. Noi ne împărtășim de Trupul îndumnezeit al Domnului, de Trupul în care s'a sălășluit plenitudinea dumnezeirii, pentru ca să ne îndumnezeim și noi, la început în ascunsul nostru ontic, apoi treptat în viața noastră, conștientă, în măsura colaborării **noastre.**” (Părintele Dumitru Stăniloae, „Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni”, în *Ortodoxia*, anul V (1953), nr. 1 (ian.-mart.), p. 108)